

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

УДК: 378.048.4:364.43

Чубук Р.В.

Мета статті: з'ясувати сутність теоретичних положень щодо професійної мобільності соціальних працівників як психолого-педагогічної проблеми у сучасних умовах. Психологічний аспект професійної мобільності пояснює цей феномен як механізм соціальної адаптації, що дає можливість фахівцю управляти ресурсами своєї суб'єктивності та професійної поведінки. Соціально-економічні науки досліджують мобільність з точки зору характеру перебігу процесів мобільності, натомість, предметом уваги педагогічної науки постають проблеми формування особистісної мобільності фахівця, тобто саме сутнісних характеристик мобільності як особистісних якостей фахівця.

Ключові слова: професійна мобільність, формування, особистість, адаптація, готовність, здатність.

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ МОБИЛЬНОСТЬ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ КАК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Чубук Р.В.

В статье раскрыта сущность теоретических положений относительно профессиональной мобильности социальных работников как психолого-педагогической проблемы в современных условиях. Психологический аспект профессиональной мобильности поясняет этот феномен как механизм социальной адаптации, который дает возможность специалисту управлять ресурсами своей субъективности и профессионального поведения. Социально-экономические науки исследуют мобильность с точки зрения характера протекания процессов мобильности, но предметом внимания педагогической науки есть проблемы формирования личностной мобильности специалиста, то есть именно сущностных характеристик мобильности как личностных качеств специалиста.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, формирование, личность, адаптация, готовность, способность.

SOCIAL WORKERS' OCCUPATIONAL MOBILITY AS A PSYCHO-PEDAGOGICAL PROBLEM

Chubuk R. V.

The purpose of this paper is to in finding out the nature of theoretical provisions of social workers' occupational mobility formation as a modern psycho-pedagogical problem. The psychological aspect of occupational mobility explains this phenomenon as a mechanism of social adaptation, enabling a professional to manage his/her subjectivity and professional conduct. Socio-economic sciences define mobility according to the nature of mobility processes being conducted. At the same time, the pedagogy

investigates the problem of forming personal mobility which is an essential characteristic of a good specialist.

Keywords: *occupational mobility, formation, personality, adaptation, readiness, capability.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема формування професійної мобільності фахівця у сучасних умовах інформаційного розвитку суспільства є надзвичайно актуальною, оскільки відбуваються кардинальні зміни в усіх сферах діяльності, виникають нові її види, які й зумовлюють необхідність мобільно реагувати на зміни, особливо в ситуації невизначеності та ризику. До того ж, сучасне суспільство висуває високі вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, здатних до ефективного виконання соціальної та професійної функцій. Визначальними характеристиками сучасного фахівця стають нестандартність мислення і дій, самостійність, професійна мобільність, оперативність та ефективність вирішення професійних і життєвих завдань різного рівня складності, здатність бути суб'єктом професійного розвитку тощо. Відтак, мобільний фахівець має бути позитивним, динамічним, спроможним і творчим, тобто, відповідати сучасним соціальним, особистісним, професійним вимогам життєдіяльності, що дуже швидко змінюються. Водночас, в умовах формування ринкових відносин, більшість населення обтяжена матеріальними проблемами, тому мобільність стає умовою виживання і працевлаштування.

Аналіз практики останнього десятиріччя свідчить, що педагогічна наука інтенсивно продукує проведення наукових досліджень, предметом яких є проблеми формування професійної мобільності, оскільки сучасний ринок праці ставить підвищені вимоги до якості підготовки фахівців, спроможних скласти гідну конкуренцію за відповідне місце роботи. Виходячи з цього, одним із актуальних завдань стає таке реформування вищої школи, яке могло б забезпечити: всебічне сприяння підвищенню якості підготовки фахівців; збагачення процесу підготовки педагогічними технологіями, методичними рекомендаціями, посібниками, що рекомендовані передовою педагогічною наукою, з метою вдосконалення структури та змісту, педагогічних умов та організаційно-технологічних засобів професійної підготовки.

Варто зацентувати увагу й на тому, що людина не є мобільною від народження, до того ж, не стає нею сама по собі. Додамо, якщо формування мобільності не стає провідною якістю для більшості, тоді державна влада, яка відповідальна за вирішення загальних проблем, має створювати умови, заохочувати прояви, активізувати рушійні сили, мотивувати суспільство (особливо молодь) до необхідності стати мобільною особистістю.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності теоретичних положень щодо професійної мобільності соціальних працівників як психолого-педагогічної проблеми у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Базовою основою розвитку ідеї формування професійної мобільності майбутніх фахівців під час професійної підготовки у навчальних закладах стали найбільш значущі доробки науковців. Зокрема, проблема конкурентоспроможності фахівця була предметом уваги у наукових дослідженнях С. Капліної, М. Кримова, І. Курєвіної, Л. Меркулової, Н. Муєє, С. Хутинаєвої, І. Шпагіної та ін., які до

основних характеристик професійної мобільності відносять професійну компетентність, підготовленість до професійної діяльності, вміння вирішувати професійні завдання тощо. Зокрема, С. Капліна розглядає професійну мобільність як готовність фахівця до адаптації через професійну компетентність для конкурентоспроможності на ринку праці. І. Шпагіна визначає професійну мобільність як реалізацію підготовленості фахівця для існування в конкурентоспроможному середовищі. Проблемам готовності особистості до самореалізації та мобільності свої дослідження присвятили психологи (Б. Ананьєв, Г. Вайзер, П. Горностай, Е. Зеєр, Є. Климов, О. Краснорядцева, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе, А. Штейнмец та ін.). Теоретичні засади формування професійної мобільності фахівців досліджували педагоги: (Л. Горюнова, Є. Іванченко, Н. Ничкало, О. Неделько, О. Нікітіна, С. Савицький, Г. Яворська та ін.). Вивченню професійної мобільності як явища присвячені праці Е. Дюркгейма, М. Вебера, П. Сорокіна та ін.

Викремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Акцентуючи увагу на високому рівні наявних наукових досліджень, зазначимо, що в них досліджено лише окремі аспекти професійної мобільності. Проте, проблема підготовки професійно-мобільних соціальних працівників, здатних до діяльнісного реагування у нових умовах соціальних і професійних змін, відповідно до власних життєвих позицій, залишається поза увагою. Відтак, враховуючи нові соціальні умови сьогодення, специфіку діяльності майбутніх соціальних працівників, є необхідність подальшого дослідження цієї проблеми.

Виклад основних результатів теоретичного аналізу. У сучасному суспільстві професійна мобільність відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки вона безпосередньо пов'язана з рівнем професійної освіти, тому є надійним фактором її висхідного зростання. Привертає особливу увагу позиція Р. Пріми, яка пропонує розглядати професійну мобільність як: підґрунтя ефективного реагування особистості на виклики суспільства; своєрідний особистісний ресурс, що є основою дієвого перетворення довкілля і самого себе в ньому; системне багатогранне явище, що вимагає інтегрованого, міждисциплінарного підходу дослідження; внутрішній (мотиваційно-інтелектуально-вольовий) потенціал особистості, що сприяє гнучкій орієнтації, діяльнісному реагуванню в умовах соціальних і професійних змін, відповідно до власних життєвих позицій; стан, що забезпечує готовність до змін, її реалізацію у своїй життєдіяльності (готовність особистості до сучасного життя з його багатоаспектними чинниками вибору); явище, що детермінує професійну активність, суб'єктивність, творче ставлення до особистісного розвитку, професійної діяльності, сприяє ефективному розв'язанню фахових проблем [1].

Важливо наголосити, що конкурентоспроможність фахівця на первинному ринку праці в Україні мають забезпечити такі чинники: фундаментальна базова освіта, здатність до навчання і поповнення знань, наявність додаткових знань і навичок, професійна мобільність, система цінностей, що орієнтована на власний розвиток. До того ж, сучасний фахівець повинен уміти коректно працювати зі «старим досвідом», тобто проблематизувати його, а в разі необхідності, відмовитись від нього, якщо усвідомить в чомусь обмеженість і недостатність [1]. Отже, при побудові процесу професійної підготовки мобільного фахівця,

варто звертати увагу на його життєвий досвід і навчити доцільно його використовувати.

В умовах нових соціально-економічних відносин, педагогічна наука актуалізує значущість проблем, пов'язаних з формуванням професійної мобільності фахівців, оскільки ринок праці диктує підвищені вимоги до: якості їхньої підготовки; спроможності у конкурентній боротьбі за робочі місця; бажання вчитися і пристосовуватися до нових умов; готовності повноцінно жити і працювати навіть у стані невизначеності; самопізнання, саморозвитку і самовдосконалення [3]. Отже, сучасна ситуація вимагає від фахівця здатності до самозміни як способу прийняття виклику на швидку зміну реальності з орієнтацією на автономність, незалежність, власні сили.

Важливо наголосити, що поява у педагогічній науці категорії «мобільність» і «професійна мобільність» зумовлена декількома причинами, з-поміж яких науковці виокремлюють зовнішні та внутрішні. Так, зовнішні причини (глобальні та індивідуальні) визначаються змінами у середовищі життєдіяльності людини. Зовнішньоглобальні зміни відбуваються у результаті реструктуризації української економіки, а індивідуальні можуть бути викликані зміною професії, робочого місця, статусу в організації за різних причин (стан здоров'я, зміна місця проживання тощо). Натомість, внутрішні причини залежать від індивідуальної спрямованості особистості. З одного боку, вони визначаються мотивацією до успіху, яка викликає в особистості прагнення до вдосконалення професійних умінь і навичок, саморозвитку, кар'єрного зростання, а з іншого — пізнім професійним самовизначенням, що передбачає зміну професії, яка значно відрізняється за профілем від одержаної раніше професійної освіти [1].

Враховуючи те, що поняття «професійна мобільність» успішно використовується у науковій теорії та педагогічній практиці, в українських довідникових джерелах, на жаль, немає тлумачення його сутності. Відтак, педагогічна енциклопедія за редакцією Є. Рапацевич, професійну мобільність визначає як можливість і здатність успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати вид праці. До того ж пояснюється, що професійна мобільність: передбачає оволодіння системою узагальнених професійних способів та умінь ефективно їх використовувати для виконання будь-яких завдань у суміжних сферах і порівняно легко переходити від однієї діяльності до іншої; характеризується високим рівнем узагальнених професійних знань, готовністю до оперативного відбору і реалізації оптимальних способів виконання різних завдань у галузі своєї професії. Водночас, в умовах швидких соціальних змін, професійна мобільність виступає важливим компонентом кваліфікаційної структури фахівця [7].

У психологічному словнику-довіднику, професійна мобільність трактується як здатність і готовність особистості швидко та успішно опанувати нову техніку і технології, здобувати нові знання та уміння, що забезпечують ефективність нової професійної діяльності [5].

Експериментальні дослідження вчених (Б. Ананьєв, О. Леонтьєв, Є. Нікітіна та ін.) свідчать, що стрижневими структурними утвореннями особистості є потреби та прагнення. Саме вони є основними чинниками, що зумовлюють певні ставлення людини до дійсності та самої себе [7]. З цього можна зробити висновок, що через внутрішню позицію особистості відбувається трансформація впливів, що йдуть від оточуючого середовища.

Мобільність, як психологічний феномен, що має певні детермінанти динаміки і формування, вчені розглядають, в першу чергу, з точки зору особистісного компоненту. Так, науковці (М. Воланен, О. Неделько, М. Пряжніков, Е. Сімончук, В. Ядов та ін.) досліджують різні аспекти кризових станів, пережитих суб'єктом у процесі професійного самовизначення, становлення та адаптації. Зокрема, Є. Клімов вважає, що це дає можливість більш успішно здійснювати пошук шляхів професійно-особистісної адаптації суб'єкта у мінливому середовищі світу «конфліктуючих реальностей» [6].

Як свідчать результати досліджень, науковці (Ю. Дворецька, М. Клішевська, Є. Нікітіна, Н. Хакімова та ін.) наголошують, що проблема мобільності на особистісному рівні тісно пов'язана зі змінами характеру самовизначення особистості, появою нових професій і старінням професій, які були до цього. Додамо, що професійна мобільність як сукупність особистісних якостей і форм поведінки, що притаманні у ситуації зміни професії, характеризується: схильністю до творчості; прагненням до постійного самовдосконалення і самоактуалізації; здатністю до ризику, прояву ініціативи; завязістю до: суспільних справ, громадського життя, професійного зростання тощо [7].

Ми поділяємо позицію Ю. Дворецької, яка розуміє професійну мобільність як сукупність особистісних характеристик і особливих форм поведінки (нахили до творчості, самоактуалізації, самовдосконалення; здатність ризикувати, виявляти ініціативу, підприємливість на робочому місці), що необхідні у ситуації зміни професії [2]. У випадку, коли людина, залишилась без роботи і не має сформованих якостей професійної мобільності, вона стає безпомічною і незахищеною, тобто психологічно не готовою до подальшої професійної діяльності в умовах змін, оскільки втрату роботи пояснює власною поразкою, своєю професійною некомпетентністю. Проте, причиною безробіття можуть бути: соціально-економічна ситуація в країні, конфліктні ситуації в трудовому колективі, або стиль поведінки, що спрямований на подолання певної ситуації.

Доцільно зацентрувати увагу й на тому, що науковці, розкриваючи причини низької мобільності особистості, пояснюють її явищем професійного дезонтогенезу, яке полягає у втраті моральних і ціннісних орієнтацій у праці; не сформованості цілісної професійної свідомості – у результаті чого: поява помилкового сенсу праці, професійних криз, нездійснених цілей, що не відповідають реальним можливостям [1]. Водночас, окремо наголосимо на тому, що зміна професійної діяльності практично завжди пов'язана з необхідністю: оволодіння новими знаннями, технологіями; адаптації до нової професії, через зміну поглядів, інтересів, цінностей; сприйняття кількісних і якісних змін у структурі особистості [2]. Отже, майбутній фахівець має бути готовим до цього і вчасно підготовленим.

Заслуговує на увагу думка С. Капліної, яка вважає, що принцип мобільності, як категорія дидактики, повинен відповідати критеріям: інструментальності, універсальності, самостійності [5]. Зокрема, *критерій інструментальності* полягає не тільки в неперервному здійсненні процесу формування професійної мобільності, але й у докорінній перебудові самого характеру навчання. Це означає, що від сприйняття і запам'ятовування матеріалу процес навчання має перетворитися на процес здобуття знань з глибоким розумінням сутності тих процесів, які вивчаються. Слід зауважити, що при цьому можливості всіх

дисциплін стають усвідомлено-необхідними, оскільки без них неможливо оволодіти професійними знаннями та здійснити сам процес формування професійної мобільності фахівця.

Критерій універсальності полягає у: послідовній гнучкості етапів формування професійної мобільності; поєднанні та регулюванні взаємовідносин із соціальними партнерами, з метою забезпечення швидкої адаптації майбутніх фахівців до нових умов праці за рахунок резервів, закладених як у навчальних дисциплінах теоретичного циклу, так і в практичній підготовці та досвіді роботи. *Критерій самостійності* знаходить своє відображення у логічній організації процесу формування професійної мобільності та виконує методологічну і регулятивну функції [5].

До того ж, *методологічна функція* знаходить свій вияв у: системорганізуючій (здатність бути основним «логічним вузлом» у розвитку теорії формування професійної мобільності); дидактичній (властивість відображати закономірності динаміки педагогічного процесу з формування професійної мобільності); та інтегративній складових (сприяє забезпеченню цілісності навчально-виховного процесу з формування професійної мобільності майбутніх фахівців і його результатів). *Регулятивна функція* вклучає структурно-змістову (відображає спрямованість змін процесу формування професійної мобільності з метою забезпечення умов досягнення цілісності результатів її розвитку), субординаційну (розглядає взаємодію компонентів професійної мобільності, характер взаємозв'язку між ними), координуючу складові (виявляється в узгодженості різних дисциплін, ступенів навчання і посиленні людської гнучкості при адаптації до нових виробничих умов) [5]. Отже, принцип мобільності має дійсно універсальне значення для: реалізації закономірностей освітнього процесу, забезпечення його логічності та розв'язання основних протиріч.

Ми поділяємо позицію Л. Горюнової, яка вважає, що психологічну структуру професійної мобільності доцільно вивчати на рівні: *особистісних якостей фахівця* (адаптивність, комунікативність, самостійність, ціннісні орієнтації, цілеспрямованість, пристосованість, здатність до самопізнання, саморозвитку, самоосвіти тощо), що забезпечують внутрішній механізм його розвитку, сформованість ключових, загально-професійних компетентностей; *діяльнісних характеристик фахівця* (гнучкість, прогнозування, проектування, цілепокладання, рефлексивність, креативність тощо), що детерміновані подіями, які змінюють середовище, а результатом виступає його самореалізація у професії та житті; та *процесів перетворення людини самої себе та оточуючого життєвого і професійного середовища* [1].

Заслуговує на увагу думка О. Нікітіної, про те, що психологічною основою професійної мобільності особистості є динаміка її мотиваційних, інтелектуальних і вольових процесів, що створюють індивідуальне поле готовності до професійної мобільності. Дослідниця вважає, що мотиваційна сфера особистості обумовлює цілеспрямований, свідомий характер певних дій та визначає її потенційні можливості, що вкрай важливо у ситуації невизначеності [7]. Натомість, О. Неделько додає, що під час формування професійної мобільності на перше місце виходить не знансвий компонент і навіть не формування професійно-важливих якостей, а насамперед, психологічна (у т. ч. мотиваційна) готовність до професійної мобільності [6].

Характеризуючи змістове наповнення поняття «професійна мобільність», важливими є критерії її оцінювання. Ю. Калиновський вважає, що такими критеріями є: властивості та якості особистості (оперативність, гнучкість, відкритість світу, довіра до людей, толерантність, локалізація контролю); уміння (цілепокладання, самовизначення, саморегуляції, рефлексії); здатності (розуміти сутність змін у соціумі; передбачати альтернативність і варіативність розвитку ситуації; конструктивно і продуктивно мислити; проєктувати необхідні зміни в мікросоціумі; вирішувати проблеми; адаптуватися до змін). Водночас, заслуговує на увагу думка науковця, який досить влучно охарактеризував вимоги, які ставитиме сучасне суспільство до особистості (швидкість, темп, ефективність, інтенсивність, оперативність), що визначають стиль мислення і діяльності (швидке реагування) фахівця, соціальних або етнічних груп [4].

У контексті нашого дослідження важливим є й те, що аналіз змістових аспектів наявного життєвого досвіду дає змогу визначити потенціал особистості до самоактуалізації. Так, визначальним змістовим критерієм для оцінки потенціалу самоактуалізації особистості є наявність усвідомлених цілей, джерела яких лежать вище рівня дефіцитних потреб (за ієрархією, запропонованою А. Маслоу): потреба в любові та приналежності (сім'я, дружба); потреба у повазі (самоповага, визнання); потреба в самовираженні (розвиток здібностей, самоактуалізація) [4]. Отже, самоактуалізація може виражатися у різних формах і представляє собою синтетичне поняття, яке охоплює всебічний і неперервний розвиток творчого і духовного потенціалу людини, максимальну реалізацію її можливостей. До того ж, реалізація можливостей кожної особистості забезпечує її самореалізацією, що є проявом психологічної готовності до професійної діяльності.

Важливим аспектом є виокремлення педагогами провідних доміант професійної мобільності: з одного боку, професійно-освітні можливості майбутнього фахівця, а з іншого — вимоги суспільства і ринку праці, що висувуються до навчального закладу щодо швидкості, рівні формування професійної мобільності та якості підготовки професійно-мобільного фахівця [1]. Погоджуючись з даним висновком, вважаємо за доцільне додати, що факторами формування професійної мобільності можуть бути:

1) постійне освоєння та оновлення нових професійних знань у різних сферах професійної діяльності, враховуючи кон'юнктуру на ринку праці;

2) прагнення до оволодіння інтегровано-суміжними професіями (напр., соціальний працівник вдосконалює свої знання і навички, що властиві таким спорідненим професіям, як: соціальний педагог, соціолог, психолог, дефектолог та ін. Це надає йому можливість на базі однієї професії більш поглиблено освоювати нові професійні знання перерахованих професій, а відтак, у разі скорочення персоналу або зміни профілю соціальної установи, є додаткові переваги під час участі у конкурсному відборі на певну посаду);

3) додаткове освоєння професій, що мають загально-професійний характер (напр., економіст, менеджер, маркетолог тощо). У зв'язку з цим, змінюється характер вимог професії до людини: тобто, замість пріоритету спеціальних знань під час освоєння професії, формується пріоритет загально-професійних, або міжпрофесійних знань.

На нашу думку, перераховані фактори мають бути реалізовані на практиці, оскільки вирішальним сенсом професійної підготовки має стати професійно-

мобільний соціальний працівник, який готовий працювати навіть у стані непередбачуваності та невизначеності сучасного суспільства ризику; здатний до саморозвитку, самоосвіти та самовдосконалення.

Заслужують на увагу положення про те, що система професійної підготовки суттєво впливає на інтенсивність мобільності (амплітуди зміни статусу). Це означає, що рівень мобільності диференціюється, в першу чергу, за рівнем наявної освіти, здобутої професійної кваліфікації, які має фахівець на момент вступу на перше місце роботи. Причому, роль освіти у сучасних умовах все більше зростає. У зв'язку з цим, Ю. Дворецька наголошує, що конкурентоспроможність на світовому ринку праці буде визначатися професійною компетентністю, всебічним соціально-культурним світоглядом, а професійна мобільність фахівця має пряму залежність з рівнем його професійної підготовки [2].

Отже, професійна мобільність соціального працівника – це сукупність особистісних якостей, характеристик і форм поведінки, а саме: *здатності* (мислити в аспекті порівняння; виявляти ініціативу, підприємливість на робочому місці); *готовності* (змінювати самосприйняття; ризикувати); *спроможності* (самоактуалізації, самовдосконалення, міжкультурної комунікації); *умінь* обирати адекватні способи взаємодії з навколишнім світом, що є необхідними для успішної життєдіяльності особистості у ситуації зміни професії, через сформованість ключових компетенцій.

Висновки та перспективи подальшого розгляду. Резюмуючи вищезазначене, зробимо такі узагальнення: проблема формування професійної мобільності розглядається у психологічній науці з позицій самої особистості. Це означає, що психологічний аспект професійної мобільності пояснює цей феномен як механізм соціальної адаптації, що дає можливість фахівцю управляти ресурсами своєї суб'єктності та професійної поведінки. При цьому для фахівця з високим рівнем професійної мобільності притаманними є такі психологічні якості, як: гармонійна мотивація, спрямований професійний розвиток, однозначні професійні переваги, відповідальність. Якщо у фахівця сформованими є саме такі якості, то він чітко уявляє свої потенційні можливості та яких результатів зможе досягти, зважившись на зміну професії або місця роботи.

Важливо акцентувати увагу й на тому, що соціальні науки досліджують мобільність з точки зору характеру перебігу процесів мобільності, натомість, у центрі уваги педагогічної науки постають проблеми формування особистісної мобільності кожного фахівця, тобто йдеться саме про сформованість сутнісних характеристик мобільності як особистісних якостей фахівця. Перспективи подальшого розгляду вбачаємо в обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників.

Література:

1. Горюнова Л.В. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования в России : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08 / Горюнова Л.В. – Ростов н/Д., 2006. – 337 с.
2. Дворецкая Ю.Ю. Психология профессиональной мобильности личности: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Ю.Ю. Дворецкая. – Краснодар, 2007. – 143 с.

3. Іванченко Є.А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Є.А.Іванченко. — Одеса, 2005. — 181 с.

4. Калиновский Ю.И. Развитие социально-профессиональной мобильности андрагога в контексте социокультурной образовательной политики региона : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ю.И. Калиновский. — СПб., 2001. — 470 с.

5. Каплина С.Е. Концептуальные и технологические основы формирования профессиональной мобильности будущих инженеров в процессе изучения гуманитарных дисциплин : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 / С.Е. Каплина. — Чебоксары, 2008. — 461 с.

6. Неделько Е.Г. Формирование мотивационной готовности к профессиональной мобильности у студентов вуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е.Г. Неделько. — Магнитогорск, 2007. — 156 с.

7. Никитина Е.А. Педагогические условия формирования профессиональной мобильности будущего педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е.А. Никитина. — Иркутск, 2007. — 199 с.

SOCIAL WORKERS' OCCUPATIONAL MOBILITY AS A PSYCHO-PEDAGOGICAL PROBLEM

Chubuk R.V.

Abstract. The purpose of this paper is to in finding out the nature of theoretical provisions of social workers' occupational mobility formation as a modern psycho-pedagogical problem. A person is not mobile by nature, moreover, he/she cannot get mobility without efforts. If the formation of occupational mobility does not become a top quality for the majority of working population, the government, which is usually responsible for solving common problems, should create conditions to encourage manifestation steps driving to motivate society (especially the youth) to become mobile. The aim of professional training is to educate a professional and mobile social worker, willing to work in a state of uncertainty and unpredictability of modern risk society; capable of self-development, self-education and self-improvement. The defining characteristics of modern professional are non-standard thinking and actions, independence, occupational mobility, efficiency in solving different professional and everyday problems, ability to develop professionally. The psychological aspect of occupational mobility explains this phenomenon as a mechanism of social adaptation, enabling a professional to manage his/her subjectivity and professional conduct. Socio-economic sciences define mobility according to the nature of mobility processes being conducted. At the same time, the pedagogy investigates the problem of forming personal mobility which is an essential characteristic of a good specialist.